

Nr 503

Av herr Gorthon och fröken Andersson, *angående fartygsanställdas värnpliktstjänstgöring.*

(Lika lydande med motion nr 588 i Andra kammaren)

I händelse av krig måste man räkna med att den svenska handelsflottan — liksom under senaste världskriget — till betydande del blir avskuren från hemlandet. Besättningarna på fartygen utanför spärren kan då icke tagas i anspråk som värnpliktig personal eller eljest för att ingå i de militära enheterna. Däremot är det önskvärt att dessa besättningar under sitt farofylla värv är utbildade i konsten att försvara och skydda fartygen.

Motsvarande synpunkter som de ovan anförda har redan beaktats inom andra sjöfartsländer och där föranlett lagstiftning. Sålunda har man i Nederländerna ett system, enligt vilket de anställda inom handelsflottan är skyldiga att genomgå en 14 veckors kurs i försvar av fartyg samt räddande av människoliv, fartyg och gods till sjöss. Den som genomgått dylik utbildning är, under förutsättning att han under minst fem år tjänstgör inom sjömansyrket, befriad från annan värnpliktstjänstgöring. I Storbritannien gäller ett motsvarande system, enligt vilket vanlig värnpliktstjänstgöring icke påkallas av den, som upp till 26 års ålder kvarstår inom den engelska handelsflottan.

Redan så tidigt som 1955 fäste man från sjöfartsnäringens sida chefs för marinen uppmärksamhet på denna fråga och dess betydelse ur beredskapssynpunkt. En utredning igångsattes i anledning härav med deltagande av representanter för örlogsflottan och rederinäringen. Utredningsmännen fann bl. a. efter studier i Storbritannien, att en omläggning av det nuvarande svenska systemet är påkallad.

Med hänsyn till angelägenheten av att få fram ytterligare material för ett svenskt ståndpunktstagande i denna fråga gjorde två av ledamöterna i den ovannämnda utredningen en studieresa till Nederländerna. I rapporten från denna resa framhölls, att det holländska systemet visat påfallande goda resultat.

Mot bakgrunden av det sålunda verkställda utredningsarbetet ingav de ombordanställdas och rederinäringens organisationer år 1956 till Kungl. Maj:t en skrivelse med begäran, att handelsflottan i händelse av krig skulle få behålla sin personal ävensom att denna i fredstid skulle erhålla sådan utbildning, som kunde göra densamma bättre skickad att delta i fartygens försvar och skydd under krigstid. Under värnpliktstjänstgöringen borde därför i första hand utbildning ske för betjänande av fartygens bestyckning till självförsvar ävensom lämnas vidgade kunskaper i skyddstjänst.

Härför syntes emellertid icke erfordras en värnpliktstjänstgöring av den längd som föreskrivs för närvarande. En förkortad tjänstgöringstid borde ifrågakomma för de sjömän som kvarstannar inom handelsflottan under förslagsvis sju år. Den svenska handelsflottan, som då — liksom i dagens läge — sysselsatte ungefär 7 000 utlänningar, skulle vid en omläggning på förslaget sätt av värnpliktstjänstgöringen kunna beräknas få ökad tillströmning av svenskt sjöfolk. Detta skulle vara av värde speciellt i krigstid.

I anledning härav tillsattes en statlig utredning, vilken antog namnet kommittén för sjöfartens beredskapsfrågor. I sitt den 29 september 1958 avgivna betänkande »Handelsflottans beredskap» anslöt sig utredningen helt till de förslag, som framlagts rörande sjöfolkets värnpliktstjänstgöring. En omläggning av värnplikten för sjömännen borde sammankopplas med en bestämmelse att sjömännen i orostider skall fortsätta sin tjänstgöring ombord på handelsfartygen och ej inkallas till militärtjänstgöring.

Under 1960 slutförde 1954 års utredning rörande totalförsvarets personalbehov sitt arbete i vad avsåg handelsflottans beredskapsbestyckning och beredskapsbemanning. I fråga om beredskapsbemanningen föreslog utredningen en särskild värnpliktsutbildning för yrkessjömän om cirka 90 dagar med åtföljande tjänstgöringsskyldighet i handelsflottan under visst antal år. Härutöver skulle emellertid ifrågavarande yrkessjömän tjänstgöra 182 dagar i »fredsbefattningar» i örlogsflottan, varjämte de skulle vara skyldiga att fullgöra vissa repetitionsövningar sedan de lämnat handelsflottan. Utredningens motivering härför var bl. a., att man måste taga hänsyn till det totala försvarets behov av personal och betydelsen av dennas användbarhet för olika slag av uppgifter i krig. Slutligen föreslog utredningen, att endast cirka 400 å 500 av de varje år vid sjömanshus nyinskrivna sjömännen skulle uttagas till sådan utbildning varom här var fråga.

I de remissyttranden som avlämnades utsattes förslaget för kritik, vilken var särskilt märkbar i det svar, som avgavs av sjöfartsorganisationerna. Den militära utbildning, som den inom handelsflottan långtidstjänstgörande personalen kunde behöva för att verksamt delta i försvaret och skyddet av eget fartyg, kunde ostridigt meddelas dem på cirka 90 dagar. De 182 dagarna i »fredsbefattningar» i örlogsflottan skulle icke fylla något nyttigt ändamål. I stället kunde det befaras, att en sådan tjänstgöring fick en psykologiskt menlig inverkan på denna personal, som icke utan fog kunde få en känsla av att denna tjänstgöring var ett självändamål.

Övervägande skäl talar för att vi i vårt land bör införa ett system liknande det holländska. Att sjöfolket — eller närmare bestämt långtidsseglarna bland sjöfolket — därigenom får en förkortad tjänstgöringstid bör icke uppfattas som en olägenhet.

På grund härav föreslås,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att förslag snarast möjligt framläggas om en ändring i gällande värnpliktsförfattningar i huvudsaklig överensstämmelse

melse med kommitténs för sjöfartens beredskapsfrågor ovan
omförmälda förslag.

Stockholm den 26 januari 1961

Stig Gorthon

Ebon Andersson

Nr 504

Av herr **Hagberg**, *angående statens avgifter för den allmänna
tilläggs pensioneringen.*

(Lika lydande med motion nr 592 i Andra kammaren)

Beträffande pensionskostnaderna för de statsanställda har tidigare gällt att de fått belasta budgeten först det budgetår då utgifterna skolat ske. På grund härav har staten att under många år framöver betala pensioner till tidigare anställda.

Genomförandet av ATP har lett till att staten även skall betala avgifter för framtida pensionering av de nu anställda. Staten får sålunda dubbla pensionskostnader.

Då jag finner en sådan dubbling av pensionsutgifterna föga rationell och då avgifter inte är behövlige såsom garanti för att statens pensionsutfästelser gentemot de anställda skall infrias, anser jag att staten icke bör vara ålagd betala pensionsavgifter för sina anställda.

Jag hemställer alltså,

att riksdagen måtte besluta, att fr. o. m. ingången av 1962 staten icke skall vara skyldig att inbetala ATP-avgifter för de inom statsförvaltningen liksom inom de statliga affärsverken anställda.

Stockholm den 26 januari 1961

Erik Hagberg